

Kultur- og kirkepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 OSLO

Høringsuttalelse – omdanning av Norsk språkråd

Kultur- og kirkepartementet har i oversendelse datert 20. januar i år invitert til en bred høring om den pågående omdanningen av Norsk språkråd.

Fellesadministrasjonen ved høgskolen har fått norskseksjonen ved Avdeling for lærerutdanning til å gjennomgå høringsdokumentet, og førsteamanuensis Lars Anders Kulbrandstad har utarbeidet vedlagte høringsuttalelse.

Vedlegget er også sendt elektronisk.

Med hilsen

Pål Einar Dietrichs
fung. administrerende direktør

Finn Huseby
personal- og organisasjonsdirektør.

Vedlegg.

HØRINGSUTTALELSE OM OMDANNING AV NORSK SPRÅKRÅD

I det utsendte høringsdokumentet ber departementet om synspunkter på hvilke språkpolitiske utfordringer den nye statlige språkinstitusjonen bør innrette sin strategi imot. Departementet ønsker også å få vite hvilke behov høringsinstansene selv har som den mener at det nye sentrale språkorganet kan være med å dekke, og inviterer dessuten høringsinstansene til å skissere på hvilke måter og i hvilke former de selv kan tenke seg å samarbeide med organet.

Språkpolitiske utfordringer

Høgskolen i Hedmark mener at en språkpolitisk hovedutfordring ligger i det å opprettholde statusen for norsk som et fullverdig språk på alle bruksområder i samfunnet. Engelsk gjør seg stadig mer gjeldende innen næringsliv, teknologi, kultur, utdanning og forskning, og det kreves en vedvarende, målrettet innsats for å hindre at norsk får en svekket stilling på disse feltene. Det dreier seg *ikke* om å prøve holde engelsk ute – det er verken mulig eller ønskelig. Tvert imot er det en berikelse for landet så vel økonomisk som kulturelt at befolkningen blir aktive og kompetente brukere av engelsk i tillegg til norsk. Men norsk må ikke bli et annenrangs språk i Norge. Både nasjonalkulturelle, kulturøkologiske og – ikke minst – demokratiske hensyn tilsier at norsk må bevares og pleies som det sentrale medium for kommunikasjon og kulturell, intellektuell og sosial utvikling.

Å sikre statusen til norsk språk går ikke bare ut på å verne om språkets posisjon formelt. Det er også en utfordring å styrke kvaliteten i bruken av språket på alle samfunnsområder. Dette fordrer ikke bare at det kontinuerlig må arbeides for god og oppdatert norskopplæring i hele utdanningssystemet, men også at det allment skapes forståelse for betydningen av godt og variert språk.

Den spesielle tospråklighetssituasjonen vi har i Norge med de to sidestilte skriftspråksformene representerer kulturelle og demokratiske verdier som må bevares ved at nynorsk som den svakeststilte målformen gis tilstrekkelig vern og utviklingsmuligheter gjennom politiske, juridiske og økonomisk tiltak. Samtidig er det en utfordring å sørge for at befolkningen får god opplæring i nynorsk, enten som hovedmål eller som sidemål.

Pleie og dyrking av norsk skriftspråk i begge målformene krever en kontinuerlig, samordnet veilednings- og normeringsvirksomhet i et organ med stor kompetanse og autoritet. Selv om det i tiden framover kanskje ikke vil være aktuelt med store rettskrivingsreformer, vil det være et løpende behov for å normere nyord. Ikke minst vil dette gjelde fagterminologi.

Som følge av innvandring gjennom de senere tiårene har vi fått et økt språklig mangfold i Norge. Et relativt stort antall mennesker lever i en tospråklig situasjon der de bruker et minoritetsspråk i kommunikasjon innad i egen språkgruppe og norsk ellers. Det er en utfordring å sørge for at medlemmer av minoritetsgruppene får solid

opplæring i norsk som andrespråk, samtidig som den tradisjon vi har her i landet for språklig toleranse, blir utvidet til også å omfatte nye varieteter av norsk, enten det mer eller mindre aksentpregete innlærervarieteter eller eventuelt mer permanente etnisk baserte varieteter. Det er også en viktig oppgave å sikre minoritetsmedlemmene de rettigheter de har som minoritetsspråksbrukere etter internasjonale avtaler og i henhold til mål og retningslinjer nedfelt i norsk minoritetspolitikk. I det hele vil det være en sentral språkpolitisk utfordring i tiden framover å legge til rette for at flerspråkligheten blir en ressurs både for den enkelte og for samfunnet og ikke en kilde til spenning og konflikt mellom grupper i befolkningen.

Det språklige fellesskapet i Skandinavia omfatter innpå 20 millioner mennesker og er av uvurderlig kulturell, politisk og økonomisk betydning. Vi kan ikke ta for gitt at dette fellesskapet vil bestå. Tvert imot er det flere indikasjoner på at den gjensidige språkforståelsen befolkningene imellom er under press. Det er derfor nødvendig med en aktiv innsats for å hindre at de skandinaviske landene glir fra hverandre språklig.

Behov på eget virksomhetsområde

Alle de allmenne språkpolitiske utfordringene vi nå har nevnt, berører også virksomheten ved en utdannings- og forskningsinstitusjon som Høgskolen i Hedmark – om enn i varierende grad.

Høgskolen i Hedmark er opptatt av at statusen for norsk som fullgodt akademisk språk må bevares. Samtidig som vi gjennom økt satsning på engelskkompetanse hos det vitenskapelige personalet vil delta aktivt i det internasjonale utdannings- og forskningsfellesskapet, vil vi sterkt understreke at norsk skal være det sentrale redskap for kunnskapsutvikling og kunnskapsformidling her i landet. Det nye statlige språkorganet bør ha som mål å bidra til at norsk språk ikke blir diskriminert i akademisk sammenheng, men tvert imot blir gitt gode vilkår for vekst og utvikling også på dette viktige samfunnsområdet. Konkret vil dette for eksempel innebære at organet må gå imot ordninger for finansiering av institusjoner for forskning og høyere utdanning der publisering av forskningsresultater på norsk gir mindre uttelling enn publisering på engelsk.

Norsk språkråds etterfølger bør være en pådriver for at høyskoler og universiteter skal legge vekt på språklig kvalitet i alle deler av virksomheten sin. Utvikling av kommunikasjonsferdigheter i tale og skrift må gå hånd i hånd med utvikling av faglig kunnskap og innsikt, og innen alle fagfelt og utdanningsretninger må det arbeides for å fremme en presis, ledig og korrekt språkføring. Som en av de største lærerutdanningsinstitusjonene i landet er det nærliggende for Høgskolen i Hedmark særlig å understreke behovet for at framtidige lærere behersker norsk på høyt nivå både muntlig og skriftlig. Som språklige forbilder for elevene er lærerne viktige normsendere, og kvaliteten på språkbruken i samfunnet er derfor avhengig av at vi har dyktige, språkbevisste lærere.

Norskopplæringen i skolen går blant annet ut på å gjøre elevene fortrolige med rettskrivingsnormalene for bokmål og nynorsk. Hvorvidt skolen lykkes med dette arbeidet, avhenger blant annet av i hvilken grad det tas pedagogiske hensyn ved fastsettingen av normalene. Av den grunn er det nødvendig at organet som har

ansvar for statlig skriftspråksnormering, har nær kontakt med fagmiljøer som har kompetanse innen lese- og skriveopplæring og norskdidaktikk mer allment.

I det hele tatt er det ønskelig at den nye språkinstitusjonen har spesiell oppmerksomhet mot skole og lærerutdanning. Ovenfor nevnte vi språkpolitiske utfordringer knyttet til økt språklig mangfold. Disse må ikke minst møtes med målbevisst satsning i utdanningssystemet. Skal norsk kunne tjene som et velfungerende felles og samlende språk for kommunikasjon i et etnisk og kulturelt mer sammensatt samfunn enn vi tradisjonelt har hatt her i landet, er det av avgjørende betydning at vi kan gi minoritetene profesjonell opplæring i norsk som andrespråk, kan gi alle elever kunnskaper om den nye språkvirkeligheten og kan fremme tolerante holdninger overfor former for språkvariasjon som blir stadig mer utbredt. Det nye statlige språkorganet bør derfor engasjere seg aktivt på dette feltet.

Også for framtiden for det skandinaviske språkfelleskapet er tiltak i skoleverket og utdanningssystemet for øvrig svært viktig. Vi har i det siste tiåret sett en svekking av nabo-språksopplæringen – ikke minst i lærerutdanningen. Norsk språkråds etterfølger bør arbeide for at dette blir rettet opp igjen, og bør stimulere til forsterket innsats for at også kommende generasjoner i Norge skal ha glede og nytte av å kunne kommunisere relativt problemfritt med svensker og dansker i tale og skrift.

Tanker om egen medvirkning

Som utdannings- og forskningsinstitusjon – og dermed kulturinstitusjon – har Høgskolen i Hedmark en generell interesse av at det nye statlige språkorganet blir et effektivt instrument i arbeidet for å nå viktige språkpolitiske mål som vern om posisjonen til norsk språk i en tid med økt internasjonalisering og globalisering, vedlikehold og utvikling av norsk språk som et allsidig instrument for kommunikasjon, tenkning og kulturell utfoldelse i samfunn i rask endring, styrking av det skandinaviske språkfelleskapet og innsats for fortsatt språklig toleranse. Høgskolen er beredt til å bidra med sin kompetanse inn i dette arbeidet.

I den forbindelse vil høgskolen særlig nevne at vi har et stort norskfaglig miljø med betydelig didaktisk kompetanse. Dessuten har vi et av landets ledende miljøer når det gjelder skolerettet forsknings- og utviklingsarbeid innenfor norsk som andrespråk, flerspråklighet og flerkulturalitet. Personer fra disse miljøene vil kunne være nyttige samarbeidspartnere på områder vi mener må bli sentrale i virksomheten til det nye institusjonen.